

<https://doi.org/10.17048/AM.2025.136>

Németh Krisztina, Dr. Iker János

Az élő szó varázsa a digitális zűrzavarban: Az élő szavas mesélés és a digitális eszközhasználat hatása az óvoda –iskola átmenetben megjelenő készségekre

Németh Krisztina

ID 0009-0009-3276-5407

MTMT 10097827

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Neveléstudományi Doktori Iskola

krisztinanemeth@icloud.com

Dr. Iker János

Címzetes Egyetemi Tanár

iker.janos@srpszkk.elte.hu

Kulcsszavak: digitális eszközhasználat, képernyőidő, óvoda – iskola átmenet, kognitív fejlődés, nyelvi fejlődés, élő szavas mesélés, társas gondolkodás

Absztrakt: Az óvoda-iskola átmenet az egyik legérzékenyebb fejlődési szakasz, amelyben a gyermekek nyelvi, kognitív és szociális készségeinek megalapozottsága meghatározó szerepet játszik az iskolai sikeresség és a tanuláshoz való pozitív viszony kialakulásában. Ugyanakkor a modern gyermekkor egyre inkább a digitális zűrzavarban zajlik, ahol a koragyermekkor digitális eszközhasználat minősége és mennyisége jelentősen befolyásolja e készségek fejlődését. A digitális eszközök egyre korábbi életkorban történő használata új kihívások elé állítja az óvodapedagógiát. Gados és Janek (2023) kutatásai rámutatnak, hogy az érintőképernyős eszközöket rendszeresen használó óvodáskorú gyermekek figyelmi mintázata, képzelőereje, valamint társas-kognitív készségei eltérhetnek nem használó társaikétól. A túlzott képernyőidő hatására csökkenhet a gyermekek képessége a másik nézőpontjának megértésére, miközben a szabad játék és a személyes interakciók visszaszorulhatnak, ami hosszú távon hátráltathatja a társas készségek fejlődését is.

Nemzetközi kutatások rámutatnak, hogy a túlzott képernyőidő és a passzív médiafogyasztás káros hatással lehet a figyelemre, munkamemóriára, szókincsre, valamint az empátiát és társas megértést támogató agyi folyamatokra. Ezen túlmenően kölcsönös kapcsolatot azonosítottak a korai képernyőhasználat és az olvasási aktivitás között: a gyakoribb digitális eszközhasználat alacsonyabb olvasási szokásokkal járt együtt, ami viszont még nagyobb képernyőidőhöz vezetett a későbbi életévekben.

Ezzel összhangban egy 2025-ben a HVG-ban megjelent amerikai idegtudományi kutatás funkcionális közeli infravörös spektroszkópia (fNIRS) alkalmazásával kimutatta, hogy a papíralapú könyvből történő felolvasás során jelentősen magasabb aktivitás figyelhető meg a jobb agyfélteke „theory of mind” területein, mint a képernyőn megjelenő történetek feldolgozásakor. Ez a különbség az empátia, a társas perspektívaváltás és a kommunikációs képességek fejlődésére is kihat (HVG, 2025).

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

Longitudinális kutatások arra is rámutatnak, hogy a korai, nagy mennyiségű képernyőhasználat negatív hatással lehet a későbbi iskolai teljesítményre: alacsonyabb olvasási aktivitással, gyengébb munkamemóriával és kognitív teljesítménnyel járhat együtt (McArthur et al., 2021).

Hazai kutatások is alátámasztják, hogy a digitális eszközhasználat már az óvodáskorú gyermekek körében is meghatározó. A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (2025) felhívja a figyelmet arra, hogy a szülői és pedagógusi együttműködés, valamint az interaktív, közösen végzett tevékenységek jelentősen mérsékelhetik a digitális eszközhasználat negatív hatásait. A szülői jelenlét, a tudatos tartalomválasztás és a közös médiatartalom-fogyasztás védőfaktorként szolgálhatnak a gyermekek kognitív és szociális fejlődése szempontjából (Janek, 2019).

Kutatásunk Vas Vármegye óvodáiban és általános iskoláiban zajlik, és azt vizsgálja, hogy miként befolyásolja a könyvolvasás, mesélés, valamint a digitális eszközhasználat intenzitása az 5–8 éves gyermekek nyelvi, kognitív és társas készségeinek alakulását az óvoda–iskola átmenet kritikus időszakában. Kiemelt kutatási célunk a kapcsolatok mélységének és minőségének vizsgálata, különös tekintettel a társas gondolkodás fejlődésére – vagyis arra, hogy a gyermekek hogyan értelmezik mások szándékait, érzéseit, és miként képesek kapcsolódni társaikhoz. Arra keressük a választ, hogy az élőszavas mese, mint közös figyelmi és érzelmi élmény hogyan segíti az egymásra hangolódást, a társas válaszkészség fejlődését és a közösségbe való beilleszkedést. A kutatás kvalitatív és kvantitatív módszereket egyaránt alkalmaz: megfigyelések, pedagógusi értékelések és strukturált kérdőívek segítségével gyűjtünk adatokat a gyermekek válaszkészségéről, figyelemfókuszálási képességéről, szókincséről, narratív kompetenciájáról és társas interakcióiról. A vizsgálat további célja, hogy a szakirodalmi eredményeket érvényesítsük és gyakorlati tanácsokat adjunk a szülőknek és pedagógusoknak az óvodai–iskolai átmenet támogatásához. Emellett kutatásunk kiemelt figyelmet fordít a szülők edukálására és a pedagógusokkal való együttműködésük támogatására is. Tapasztalataink és előzetes adataink alapján a tudatos szülői jelenlét, az irányított tartalomfogyasztás és az élő szavas mesélés közös gyakorlása hozzájárulhat a digitális eszközhasználat negatív hatásainak mérsékléséhez. A pedagógusokkal való szoros együttműködés pedig lehetőséget ad a családok támogatására a gyermekek készségfejlődésének tudatos alakításában, különös tekintettel az óvoda–iskola átmenet kritikus időszakára.

1 Bevezetés

A gyermekkor átalakuló világában a digitális eszközök mindennapi jelenléte új kihívások elé állítja a családokat és a pedagógusokat egyaránt. A gyors információáramlás, a vizuális ingerek dominanciája és az állandó online jelenlét hatással van a gyermekek figyelmére, érzelmi stabilitására és társas kapcsolataira. A neveléstudományi kutatások egyre erőteljesebben hívják fel a figyelmet arra, hogy az óvodáskorú gyermekek fejlődésének egyensúlya megbillenhet, ha a digitális ingeráradat háttérbe szorítja a személyes kapcsolódást és az élő kommunikációt (Gados & Janek, 2023).

Az óvoda–iskola átmenet időszaka különösen érzékeny ebből a szempontból, hiszen ekkor alakul ki a tanuláshoz való viszony, az önfegyelem, a feladattudat és a társas együttműködés. Kálmán és Tóth (2021) rámutattak, hogy az iskolakészültség fogalmát az óvodapedagógusok, tanítók és szülők eltérően értelmezik: míg az óvodapedagógusok az érzelmi és szociális érettséget tekintik meghatározónak, a tanítók a szabálykövetésre és a kognitív teljesítményre helyezik a hangsúlyt, a szülők pedig leginkább az iskolai előismereteket tartják fontosnak. Ez az eltérő fókusz gyakran nehezíti a közös nevelési célok megfogalmazását, és befolyásolhatja a gyermekek iskolakezdési élményét is.

Az élőszavas mesélés — mint az óvodai nevelés hagyományos és mégis megújulásra képes formája — olyan eszközt jelent, amely képes hidat építeni a különböző szereplők elvárásai között. Vekerdy (2011) szerint a mesehallgatás az érzelmi biztonság egyik legfontosabb forrása: a történetek segítenek a gyermeknek a belső feszültségek feldolgozásában, az empátia és az önreflexió fejlődésében, valamint hozzájárulnak a pszichés egyensúly fenntartásához.

A digitális térben felnövő gyermekek számára különösen nagy jelentősége van az „élő szó” erejének, amely a figyelmet, a képzeletet és a kapcsolódást egyszerre fejleszti. McArthur és munkatársai (2021) longitudinális vizsgálata szerint a képernyőn keresztül befogadott történetek nem aktiválják ugyanazokat az agyi területeket, mint az élő felolvasás, különösen a társas megértést és empátiát szabályozó régiókban. A HVG (2025) által bemutatott amerikai idegtudományi kutatás szintén megerősíti, hogy a könyvből történő olvasás során sokkal intenzívebb agyi aktivitás mérhető a „theory of mind” területein, mint digitális olvasás közben.

A jelen kutatás célja, hogy feltárja, miként hat az élőlészavas mesélés és a digitális eszközhasználat mértéke a gyermekek kognitív, nyelvi és társas készségeinek fejlődésére az óvoda–iskola átmenet idején. A vizsgálat célja továbbá annak bemutatása, hogyan járulhat hozzá az élő mese a gyermekek érzelmi biztonságához és az iskolai alkalmazkodás sikeréhez, valamint, hogy milyen szerepet játszik a szülői edukáció és a pedagógusok együttműködése a digitális egyensúly megteremtésében.

2 Az óvoda–iskola átmenet pedagógiai és pszichológiai dimenziói

Az óvoda–iskola átmenet a gyermek életében egy komplex, többszintű fejlődési folyamat, amelyben a kognitív, érzelmi és társas tényezők egymással szoros kölcsönhatásban formálódnak. A neveléstudományi szakirodalom az átmenetet nem csupán intézményi váltásként, hanem pszichoszociális alkalmazkodási folyamattént értelmezi, amelyben a gyermeknek egyszerre kell megfelelnie az új tanulási, viselkedési és közösségi elvárásoknak.

Gyurcsik (2020) vizsgálatai rávilágítottak, hogy a sikeres átmenet legfontosabb feltétele az óvoda és az iskola közötti együttműködés minősége, valamint a pedagógusok és szülők közös kommunikációs tere. A kutatás szerint a gyermekek beilleszkedését leginkább az érzelmi biztonság és a kapcsolatépítés lehetősége támogatja. Az óvodapedagógusok és tanítók közötti párbeszéd hiánya ugyanakkor megnehezíti a folyamat folytonosságát, ami szorongáshoz, viselkedési problémákhoz és tanulási nehézségekhez vezethet.

Fizel Natasa (2022) a pedagógiai szaksajtó tartalomelemzésén keresztül mutatta be, hogyan jelent meg az óvoda–iskola átmenet kérdése a hazai neveléstudományi diskurzusban. Eredményei szerint a 2010-es évek közepétől egyre hangsúlyosabban kerül előtérbe az átmenet érzelmi és motivációs oldala, a családok bevonása és a gyermekek pszichés jólétének megőrzése. A tanulmány kiemeli, hogy az átmenet sikeressége nem elsősorban a fejlesztési programok mennyiségétől, hanem az emberi kapcsolatok minőségétől függ. Ez a megközelítés összhangban áll a jelen kutatás célkitűzéseivel, amelyek az óvodai és iskolai szereplők közötti kommunikációra, az élőlészavas mesélésre és a szülői együttműködésre építenek.

Racsko Réka (2017) a digitális átállás oktatásra gyakorolt hatásait elemezve arra figyelmeztet, hogy a pedagógiai innovációk csak akkor lehetnek eredményesek, ha az emberi tényezők – az empátia, a személyes kapcsolódás és a pedagógus jelenléte – megmaradnak a nevelési folyamat középpontjában. A digitális pedagógia nem válthatja ki azokat az interakciókat, amelyek a gyermek érzelmi és társas fejlődésének alapját képezik. Racsko értelmezésében az oktatás sikerességének záloga a technológiai és az emberi tényezők közötti egyensúly megteremtése, amely szorosan kapcsolódik a jelen kutatás által vizsgált digitális–analóg egyensúly kérdéséhez.

Az óvoda–iskola átmenet tehát nem csupán szervezeti kérdés, hanem mélyen emberi és pedagógiai természetű folyamat. A gyermekek érzelmi biztonságának, társas kapcsolódásainak és motivációjának fenntartása kulcsfontosságú a tanulási sikeresség és a későbbi iskolai pályafutás szempontjából. Mindez aláhúzza, hogy a pedagógiai gyakorlatban az élő kommunikáció, a személyes élmény és az emberi jelenlét továbbra is meghatározó szerepet kell, hogy játsszon a digitális környezet kihívásai mellett.

3 Az élőlészavas mesélés komplex fejlesztő ereje

Az élőlészavas mesélés a gyermeki fejlődés egyik legősibb, mégis ma is érvényes nevelési eszköze. A mese nem csupán történetmondás, hanem a gyermek és a felnőtt közötti sajátos kommunikációs tér, amelyben az érzelmek,

a fantázia és a biztonság összekapcsolódnak. Vekerdy Tamás (2011) hangsúlyozza, hogy a mesehallgatás a gyermek érzelmi biztonságának egyik legfontosabb pillére: a mesék segítenek a belső feszültségek oldásában, a szorongás csökkentésében, és a világ megértésének érzelmi útjait nyitják meg. Az élő szóval elmondott mese nem csupán nyelvi fejlesztés, hanem a gyermek pszichés egyensúlyának és önazonosságának alapja is.

A mesehallgatás során a gyermek megtapasztalja a közös figyelmi helyzetet – azt a ritka élményt, amikor a pedagógus, a gyermek és a történet hármasa összekapcsolódik. Ez az interakció segíti az empátia fejlődését, a társas viszonyulás mintáinak elsajátítását és a másik perspektívájának megértését. McArthur és munkatársai (2021) longitudinális kutatásai szerint a mesékhez való rendszeres kapcsolódás javítja a gyermekek nyelvi készségeit, olvasásértését és kognitív rugalmasságát. A könyvből történő felolvasás aktiválja azokat az agyi területeket, amelyek a társas megértésért és az érzelmi azonosulásért felelősek, míg a digitális történetfeldolgozás során ezek az aktivitási mintázatok gyengébbek.

A HVG (2025) által közölt amerikai idegtudományi kutatás funkcionális közeli infravörös spektroszkópia (fNIRS) alkalmazásával vizsgálta az élő felolvasás és a digitális mesehallgatás közötti különbséget. Az eredmények szerint a papíralapú történetfeldolgozás során a jobb agyfélteke „theory of mind” régióiban jelentősen magasabb aktivitás mérhető, ami a társas megértés, az empátia és a kommunikációs készség fejlődésével áll összefüggésben. Ez a hatás a személyes kapcsolódás, a hanghordozás, a mimika és a közös figyelmi tér révén jön létre – mindezek az élő mesélés során természetes módon jelen vannak.

Az élő mese tehát nemcsak a fantázia világába vezeti a gyermeket, hanem a társas fejlődés egyik kulcsterülete is. A gyermek a mesékben megtanulja megérteni mások érzéseit, a jó és rossz közötti különbséget, és elsajátítja a társas együttélés alapvető mintáit. A mesékhez kapcsolódó beszélgetések, dramatikus feldolgozások és rajzos reflexiók pedig a nyelvi kifejezőkészség, a szókincs és a kommunikációs rugalmasság fejlődését segítik.

A tanulmány empirikus eredményei is megerősítik, hogy az élőszavas mesélés szoros összefüggést mutat a gyermekek figyelmi stabilitásával és empátikus válaszkészségével. Azoknál a gyermekeknél, akik rendszeresen hallgatnak mesét, a pedagógusok magasabb szintű figyelemkoncentrációt és együttműködési készséget tapasztaltak. Az élő szó ereje tehát nem pusztán a történetben rejlik, hanem a kapcsolódásban, amely az óvoda–iskola átmenet idején az érzelmi biztonság és a tanulási motiváció legfontosabb forrása.

4 A digitális világ és az egyensúly kérdése

A 21. század gyermekei digitális közegben nőnek fel, ahol az érintőképernyők, a videós tartalmak és az interaktív játékok a mindennapi élet természetes részévé váltak. A korai digitális eszközhasználat azonban nem csupán új tanulási lehetőségeket teremt, hanem a gyermekek kognitív, érzelmi és társas fejlődését is jelentősen befolyásolja. A digitális média térnyerése átalakította a gyermekkor élményvilágát: a szabad játék, a személyes kommunikáció és az élő interakciók szerepe fokozatosan háttérbe szorult.

Gados és Janek (2023) kutatása szerint az óvodáskorú gyermekek körében a digitális eszközhasználat mára mindennapossá vált. A vizsgált minta több mint 80%-a napi rendszerességgel használ képernyőt, jellemzően felügyelet nélkül. A kutatás kimutatta, hogy a gyakori eszközhasználat hatására megváltoznak a figyelmi mintázatok, csökken a képzelőerő, és a társas-kognitív fejlődés is eltér a kontrollcsoportban megfigyelthez képest. Azok a gyermekek, akik hosszabb időt töltenek passzív képernyőhasználattal, kevesebb önirányított játékban és társas tevékenységben vesznek részt, ami hosszabb távon az érzelmi önszabályozás gyengüléséhez vezethet.

Janek (2019) már korábban rámutatott, hogy a korai online jelenlét pszichés és társas következményekkel járhat: a gyermekek számára az „érintés” és a „kattintás” közötti különbség nem csupán fizikai, hanem érzelmi is. A digitális interakciók nem pótolják azokat a finom nonverbális visszajelzéseket, amelyek az empátia, a biztonságérzet és az önkifejezés fejlődését szolgálják. A technológiai tér tehát csak kiegészítheti, de nem helyettesítheti az élő kommunikációt.

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

McArthur és munkatársai (2021) longitudinális vizsgálatai szintén megerősítették, hogy a túlzott képernyőidő és az olvasási aktivitás között negatív korreláció mutatható ki. A gyakori digitális tartalomfogyasztás csökkenti a gyermekek verbális teljesítményét, munkamemóriáját és figyelmi stabilitását. A kutatók szerint a digitális eszközhasználat és az olvasás között kölcsönös kapcsolat áll fenn: minél kevesebbet olvas egy gyermek, annál több időt tölt a képernyő előtt, és fordítva.

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (2025) jelentése hangsúlyozza, hogy a digitális eszközök használata önmagában nem problémás, ha a szülők és pedagógusok tudatosan irányítják azt. Az interaktív, közösen végzett tevékenységek, a tartalomszűrés és az időkorlátok betartása mind hozzájárulnak a biztonságos és fejlesztő digitális környezet kialakításához. A kutatásban részt vevő pedagógusok és szülők tapasztalatai alapján a legnagyobb védőfaktor a szülői jelenlét és a közös élmény: ha a digitális tartalmak megosztott tevékenységként jelennek meg, azok fejlesztő hatásúak lehetnek.

Az egyensúly tehát nem a digitális eszközök teljes elutasítását jelenti, hanem a tudatos arányok megteremtését. Az élőszavas mesélés és a digitális eszközhasználat között létezhet harmónia, amennyiben a pedagógus és a szülő a gyermek életkori sajátosságait figyelembe véve biztosítja a személyes kapcsolódás, az érzelmi tanulás és az offline tapasztalatszerzés elsődlegességét. A kutatás eredményei szerint az élő mesélés gyakorisága védő tényezőként hat a digitális túlterheltséggel szemben: a rendszeresen mesét hallgató gyermekeknél ritkábban jelentkeznek szorongásos tünetek, és nagyobb mértékű társas bevonódás figyelhető meg.

Az óvodai és iskolai nevelésnek a jövőben az a kihívása, hogy megőrizze a személyes kommunikáció értékeit a digitalizált környezetben. Az élő szó, a pedagógus személyes jelenléte és a családok bevonása olyan pedagógiai eszközök, amelyek segíthetik a gyermekeket abban, hogy a technológia eszközként, ne pedig valóságpótlékként jelenjen meg életükben.

5 A kutatás bemutatása

A kutatás célja annak feltárása volt, hogy az élőszavas mesélés és a digitális eszközhasználat miként hat az 5–8 éves korosztály nyelvi, kognitív és társas készségeinek alakulására az óvoda–iskola átmenet időszakában. A vizsgálat középpontjában a gyermekek érzelmi biztonsága, figyelmi stabilitása és empatis viselkedése állt, valamint az, hogy az óvodapedagógusok, a tanítók és a szülők hogyan látják a digitális világ és az élő kommunikáció közötti egyensúly kérdését.

A kutatás 2025 szeptemberében zajlott Vas vármegye több óvodájában és általános iskolájában. A minta 80 főből állt: 34 óvodapedagógus, 23 tanító és 23 szülő vett részt a vizsgálatban. Az adatgyűjtés online kérdőíves formában történt, mely kvantitatív és kvalitatív elemeket egyaránt tartalmazott. A kérdőív Likert-skálás tételek segítségével mérte az élő mesélés gyakoriságát, a digitális eszközhasználat intenzitását, valamint a gyermekek érzelmi és társas viselkedésére vonatkozó megítéléseket. Emellett nyitott kérdések biztosítottak lehetőséget a pedagógusok és szülők reflexióira, tapasztalataira.

A vizsgálat a következő kutatási kérdésekre kereste a választ:

1. Milyen összefüggés figyelhető meg az élőszavas mesélés gyakorisága és a gyermekek figyelmi, empatis, valamint együttműködési készségei között?
2. Hogyan hat a digitális eszközhasználat mértéke a gyermekek tanulási magatartására, érzelmi stabilitására és önfegyelmét érintő viselkedésmintáira?
3. Milyen módon látják az óvodapedagógusok, tanítók és szülők az élő mese és a digitális világ közötti egyensúly megteremtésének lehetőségeit az átmenet idején?

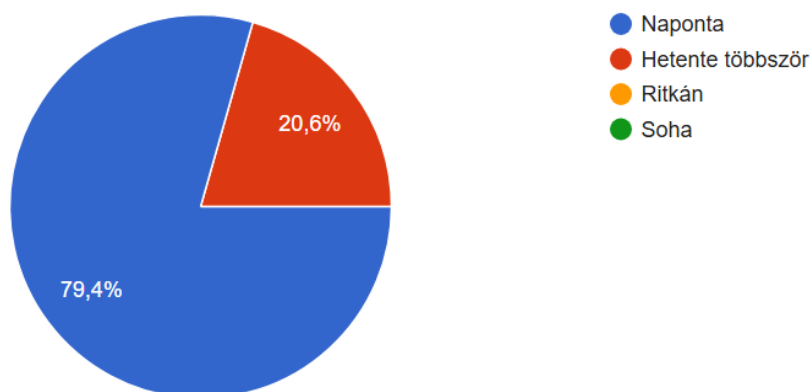
A kutatás során az alábbi hipotézisek kerültek megfogalmazásra:

- H1: Az élőszavas mesélés gyakorisága pozitív összefüggést mutat a gyermekek figyelmi stabilitásával és empátiás készségeivel.
- H2: A digitális eszközhasználat mértéke negatívan befolyásolja a gyermekek önfegyelmét, szabálytartását és érzelmi biztonságát.
- H3: Az óvodapedagógusok és tanítók megítélése szerint az élő mesehallgatás elősegíti a gyermekek iskolai alkalmazkodását és tanulási motivációját.

A válaszok feldolgozása leíró statisztikai módszerekkel történt, a kvantitatív adatok mellett a nyitott kérdések tartalomelemzése kvalitatív kiegészítést biztosított. A cél az volt, hogy az adatokon keresztül átfogó képet kapjunk a digitális eszközhasználat és az élő szó hatásainak egyensúlyáról, valamint arról, hogyan jelennek meg ezek a gyakorlatban az óvoda–iskola átmenet mindennapjaiban.

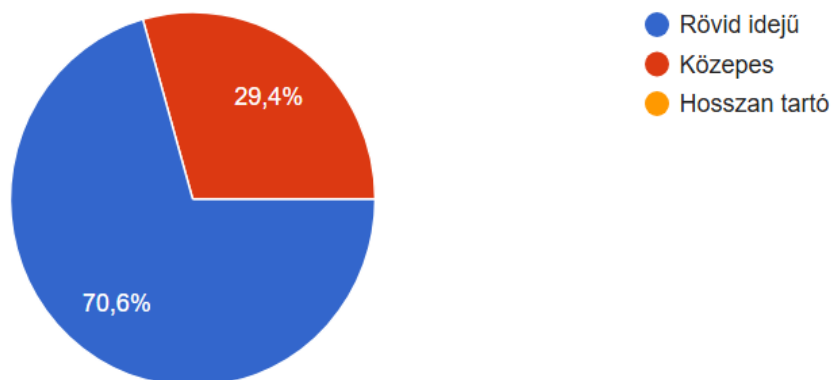
6 Eredmények és értelmezés

A vizsgálat első szakasza az otthoni digitális eszközhasználat gyakoriságát, a gyermekek figyelmi jellemzőit, valamint a szülői kontroll és a mesélési szokások alakulását térképezte fel. Az egyik kérdőívtétel így hangzott: **„Milyen gyakran tapasztalja, hogy az otthoni digitális eszközhasználat hat a gyermekek viselkedésére?”** Az óvodapedagógusok többsége rendszeres tapasztalatként számolt be arról, hogy a digitális eszközök hatással vannak a gyermekek viselkedésére. A válaszok alapján a pedagógusok döntő arányban érzékelnek nyugtalanságot, figyelmi nehézségeket és türelmetlenséget azoknál a gyermekeknél, akik otthon napi szinten használnak képernyőt.

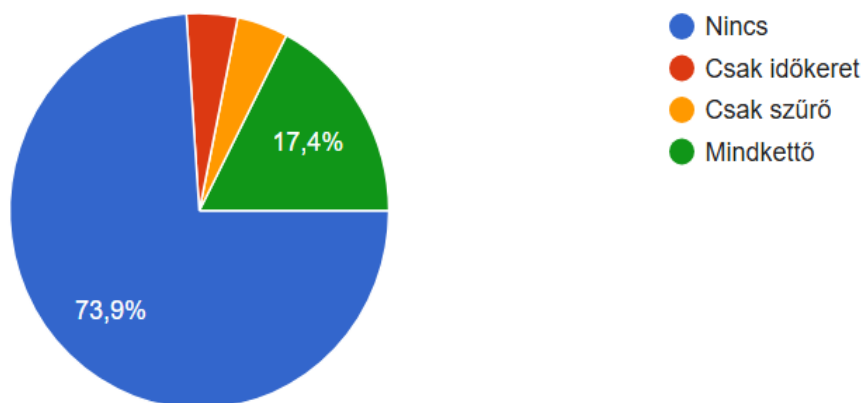
1. ábra. Az otthoni digitális eszközhasználat hatása a gyermekek viselkedésére – óvodapedagógusok véleménye
($N = 34$)

A következő kérdés a figyelmi képességek jellemzőire irányult: **„Hogyan jellemzi a csoport többségének figyelmi képességét?”** A válaszok szerint az óvodapedagógusok **70,6%-a rövid idejű**, további **29,4%-a közepes figyelmi tartósságot** tapasztal. Hosszan tartó, stabil figyelmet senki sem jelölt.

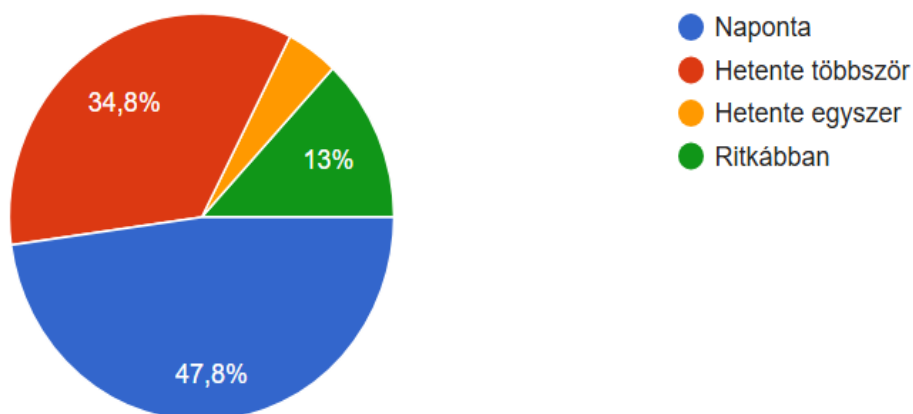
2. ábra. A gyermekek figyelmi tartósságának megítélése az óvodapedagógusok szerint ($N = 34$)

A szülői kérdőívben egy másik tétel azt vizsgálta, hogy a családokban alkalmaznak-e bármilyen digitális szabályozást: „Van-e időkeret vagy szűrő beállítva a gyermek digitális eszközein?” A válaszok alapján a szülők 73,9%-a sem időkeretet, sem szűrőt nem alkalmaz, 17,4%-uk mindkettőt beállította, míg kisebb arányban (4–5%) csak az egyik formát használják.

3. ábra. A szülői digitális kontroll (időkeret/szűrő) megjelenése a családokban ($N = 23$)

A családi olvasási és mesélési szokások feltérképezését a következő kérdés szolgálta: „Milyen gyakran mesélnek vagy olvasnak gyermekének otthon?” A válaszok alapján a szülők 47,8 %-a naponta, míg 34,8%-a hetente több alkalommal olvas vagy mesél gyermekének.

4. ábra. A családi mesélési és felolvasási szokások gyakorisága (N = 23)

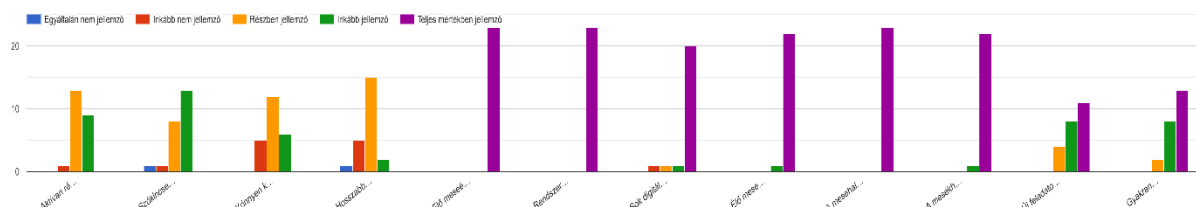
A négy kérdéscsoport adatai együttesen arra utalnak, hogy a digitális eszközhasználat **szinte minden gyermek életében napi szinten jelen van**, miközben a figyelmi terhelhetőség csökkenő, a szülői kontroll csak részben valósul meg, ugyanakkor a **meseolvasás és az élő kommunikáció** még mindig meghatározó élményforrás a családok jelentős részében. A mesélés mindennapos gyakorlata (47,8%) **védőfaktorként** értelmezhető, amely ellensúlyozhatja a digitális ingeráradat okozta figyelmi és érzelmi terhelést. Ezek az eredmények megerősítik, hogy a pedagógusok és a családok közös felelőssége a **digitális és az élő kommunikáció közötti egyensúly** fenntartása, ami kulcsfontosságú az óvoda–iskola átmenet során.

6.1 Az élőszavas mesélés és a gyermekek figyelmi, empatikus és együttműködési készségei

A vizsgálat eredményei egyértelműen alátámasztják, hogy az élőszavas mesélés pozitív hatást gyakorol a gyermekek érzelmi és társas fejlődésére. A pedagógusok 100%-a szerint a rendszeres mesehallgatás teljes mértékben jellemző módon erősíti az empátiát, míg 95,7%-uk úgy vélte, hogy a mesékhez kötődő tapasztalatok elősegítik az együttműködést a gyermekek között. A „Hosszabb ideig fenntartja a figyelmét” tételre adott válaszok kissé megosztottabbak voltak: a válaszadók 65,2%-a szerint ez inkább jellemző, 21,7%-uk szerint csak részben, 8,7%-uk szerint pedig nem jellemző. A „Gyermekek új feladatoknál feszültek, szorongók” állítást a válaszadók 47,8%-a teljes mértékben, további 34,8%-a inkább jellemzőnek ítélte. A „Gyakran mutatnak testi panaszt (hasfájás, fejfájás)” tételre a pedagógusok 56,5%-a adott teljes mértékben jellemző, további 34,8% pedig inkább jellemző választ. Ezek az adatok egyértelműen alátámasztják, hogy a digitális túlterheltség a gyermekek pszichés jóllétére is kihat: a túlzott eszközhasználat fokozott ingerlékenységet, nyugtalanságot és alkalmazkodási nehézségeket eredményezhet.

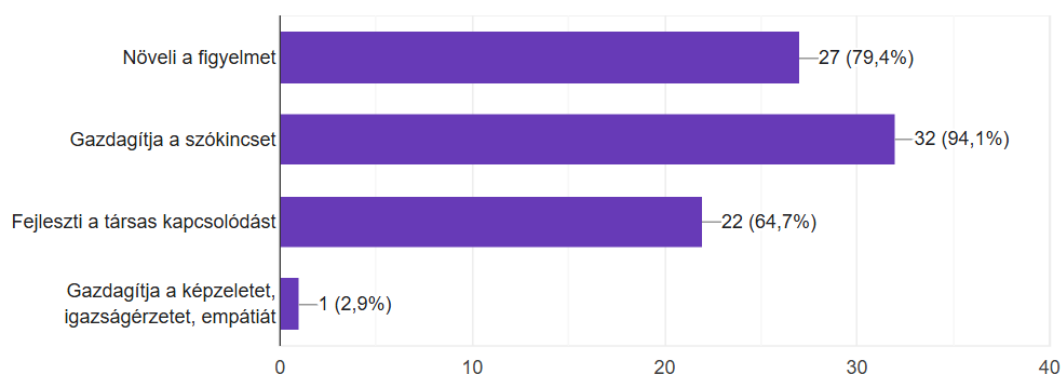
ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

III/6. Készségek megítélése

5. ábra. A tanítók megítélése a gyermekek viselkedési és tanulási jellemzőiről az óvoda–iskola átmenet idején ($N = 23$)

A pedagógusok válasza alapján az élőszavas mesélés a gyermekek fejlődésének több területére is pozitívan hat. A legtöbben a **szókincs gazdagodását (94,1%)** és a **figyelem fejlődését (79,4%)** emelték ki, míg **64,7%** szerint a mesék elősegítik a **társas kapcsolódást**. Kisebb arányban (2,9%) említették az **empátia és az igazságérzet** fejlődését, mint kiemelt hatást.

6. ábra. Az élőszavas mesélés által leginkább fejlesztett területek óvodapedagógusi megítélése ($N = 34$)

Az adatok arra utalnak, hogy a pedagógusok az élőszavas mesélésben komplex fejlesztési potenciált látnak: a mesék egyszerre támogatják a nyelvi, kognitív és társas készségek fejlődését. A válaszok erősítik azt a megállapítást, hogy a mese a figyelmi stabilitás és az empátia fejlesztésének egyik leghatékonyabb, természetes formája.

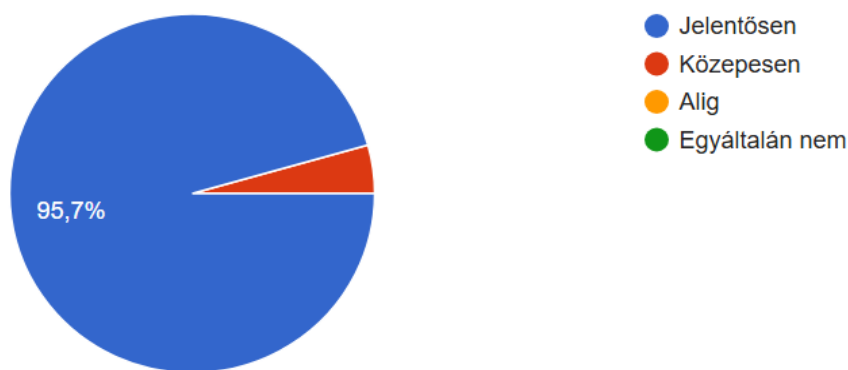
Az eredmények azt mutatják, hogy az élő mesélés nem csupán érzelmi, hanem kognitív téren is fejlesztő hatású, különösen a figyelem irányításának, a társas gondolkodásnak és az empátia fejlődésének területén. Ezek az adatok összhangban állnak Vekerdy (2011) megállapításaival, miszerint a mese az érzelmi biztonság megőrzésének eszköze, és a gyermekek „érzelmi immunrendszerét” erősíti. A tanulmány tapasztalatai szerint a mesehallgatás során kialakuló közös figyelmi helyzet – a szemkontaktus, a hanghordozás, a mimika – mind hozzájárul a biztonságérzethez és a közösségi élményhez, amely az óvoda–iskola átmenet egyik legfontosabb tényezője.

6.2 A digitális eszközhasználat és az önfegyelm, érzelmi stabilitás alakulása

A második hipotézis azt vizsgálta, hogyan befolyásolja a digitális eszközhasználat mértéke a gyermekek viselkedését és érzelmi biztonságát. Az adatok szerint a tanítók és óvodapedagógusok 87%-a teljes mértékben jellemzőnek tartotta azt az állítást, hogy a gyakori digitális eszközhasználat mellett a gyermekek nehezebben tartják be az óraszabályokat. További 4,3% inkább jellemzőnek, 4,3% részben jellemzőnek ítélte meg ugyanezt.

6.3 Az élő mesehallgatás és az iskolai alkalmazkodás, tanulási motiváció összefüggése

A tanítói kérdőív egyik tétele így szólt: „Milyen mértékben hat a digitális eszközhasználat a tanulási magatartásra?” A válaszok alapján a megkérdezett tanítók döntő többsége (95,7%) jelentős hatást jelzett, míg 4,3% közepes hatásról számolt be; „alig” vagy „egyáltalán nem” választ senki sem jelölt. Ez az eredmény megerősíti a 6.2. fejezetben bemutatott összefüggéseket (H2), vagyis, hogy a túlzott eszközhasználat a tanulási viselkedés több komponensére is negatívan hathat (figyelmi stabilitás, szabálykövetés, feladattartás).

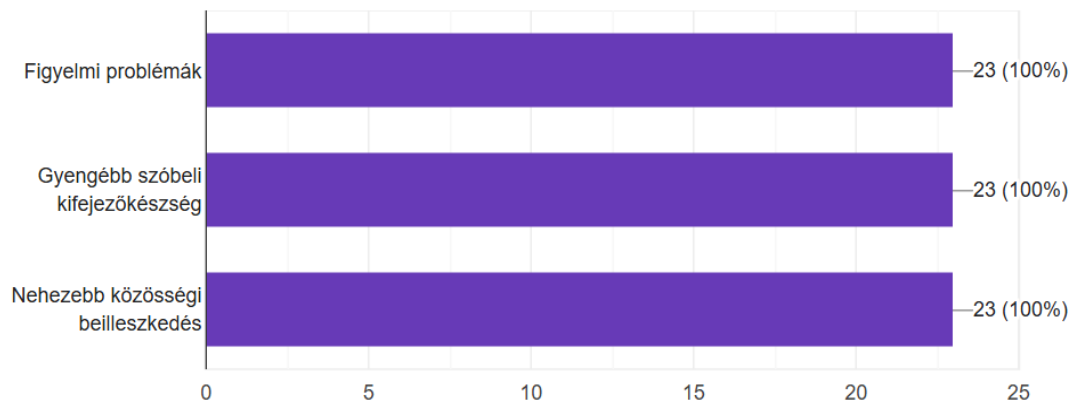

7. ábra. A digitális eszközhasználat hatása a tanulási magatartásra – tanítói megítélés (N = 23)

Egy másik kérdőívtétel a túlzott eszközhasználathoz kapcsolódó konkrét **nehézségekre** kérdezett rá: „Milyen nehézségeket tapasztal leggyakrabban a túl sokat eszközt használó tanulóknál?” A válaszok szerint valamennyi megkérdezett pedagógus (N = 23, 100%) észlel problémát, amelyek három fő terület köré rendeződnek:

- Figyelmi problémák: nehezebb a tartós koncentráció, gyakoribb a tevékenységváltás.
- Gyengébb szóbeli kifejezőképesség: szűkebb szókincs, kevésbé összefüggő megnyilatkozások, nehezebb önálló történetmondás.
- Nehezebb közösségi beilleszkedés: visszahúzóds, együttműködési és szabálykövetési nehézségek.

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLOGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

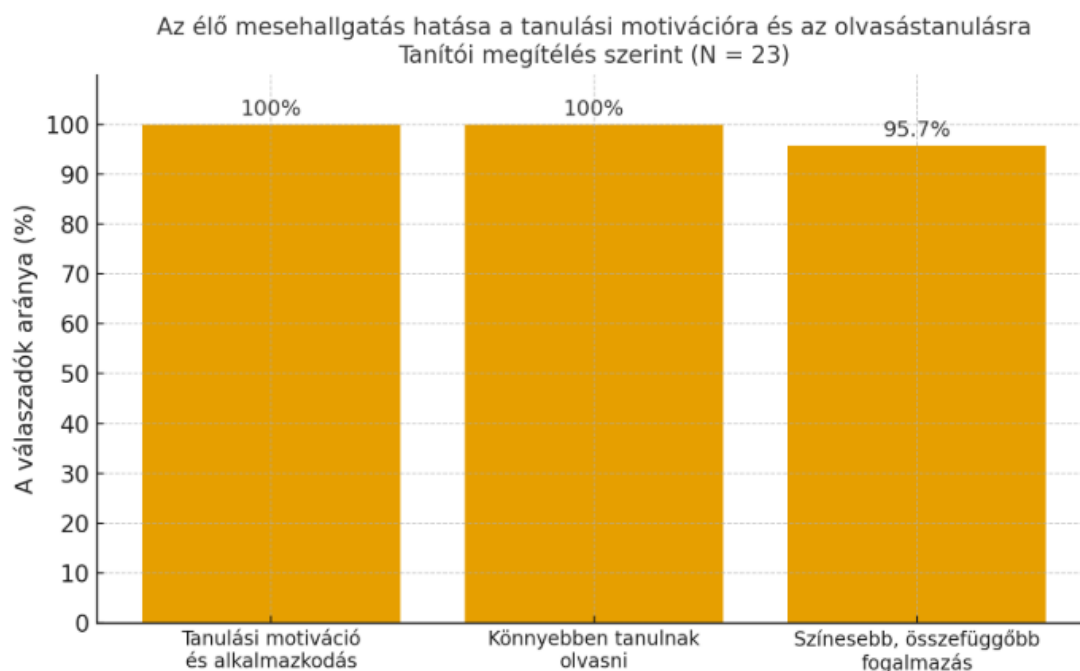

8. ábra. *A pedagógusok által leggyakrabban tapasztalt nehézségek a túlzott digitális eszközhasználatú tanulóknál (N = 23)*

A tanítói percepciók alapján tehát a digitális eszközhasználat a tanulási attitűdök és viselkedésmódok meghatározó befolyásoló tényezője. A jelentősnek ítélt hatás a gyakorlatban figyelmi instabilitásban, gyengébb szóbeli kifejezésben és nehezített társas beilleszkedésben jelenik meg, ezek együtt akadályozhatják az iskolai alkalmazkodást és a tartós feladattartást az átmenet időszakában. A megállapítások összhangban állnak Gados és Janek (2023) empirikus eredményeivel és McArthur és mtsai (2021) longitudinális megállapításaival, továbbá erősítik az NMHH (2025) által is hangsúlyozott gyakorlatot: a szülői jelenlét, a tudatos tartalomválasztás és az időkeretek védőfaktorként működnek.

Ugyanakkor a harmadik hipotézis (H3) szerint az élő mesehallgatás képes kompenzálni a digitális túlterheltség egy részét, és pozitívan alakítani a tanulási és szociális viselkedést. A tanítói válaszok alapján minden megkérdezett (100%) egyetértett azzal, hogy az élő mesehallgatás előnyt jelent a tanulásban, és 100% szerint a rendszeresen mesét hallgató gyermekek könnyebben tanulnak olvasni. A tanítók 95,7%-a kiemelte, hogy a mesét hallgató gyermekek szívesebben, összefüggőbben és gazdagabban fogalmazznak, ami az élő mese szókinccsfeljesztő és gondolkodásformáló hatását jelzi. A kvalitatív megjegyzésekben a pedagógusok gyakran említették a képzelet aktivizálódását, a nagyobb érzelmi bevonódást, valamint a belső motiváció erősödését az olvasás és tanulás iránt.

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

9. ábra. Az élő mesehallgatás hatása a tanulási motivációra, az iskolai alkalmazkodásra és az olvasástanulásra – tanítói megítélés (N = 23)

A tanítók válaszai szerint az élő mesehallgatás komplex tanulási és nyelvi előnyt biztosít. A megkérdezettek 100%-a úgy véli, hogy a mesehallgatás előnyt jelent a tanulásban, és ugyanilyen arányban értettek egyet azzal is, hogy a rendszeresen mesét hallgató gyermekek könnyebben tanulnak olvasni. A pedagógusok többsége (95,7%) hozzátette, hogy ezek a gyermekek szívesebben, összefüggőbben és gazdagabban fogalmaznak, ami a mesehallgatás szókincsfejlesztő és gondolkodásformáló erejét jelzi. A kvalitatív megjegyzésekben a tanítók kiemelték, hogy az élő mesék aktivizálják a képzeletet, növelik az érzelmi bevonódást, és belső motivációt ébresztenek az olvasás és a tanulás iránt.

Összességében az élő mese hídát képez az érzelmi biztonság, a nyelvi fejlődés és a tanulási siker között, kulcsszerepet játszva az óvoda–iskola átmenet zökkenőmentességében. Az adatok azt mutatják, hogy a mese nem csupán a nyelvi fejlődést segíti, hanem hozzájárul az iskolai tanuláshoz szükséges pszichés és szociális készségek – az önkifejezés, a figyelem, a motiváció és a kitartás – erősödéséhez is. Ez az összefüggés összhangban áll Kálmán és Tóth (2021) megállapításaival, akik szerint az iskolakészültség nemcsak kognitív, hanem érzelmi és motivációs tényezőkön is múlik. A kvalitatív adatok azt is jelzik, hogy az élő mesehallgatás közösségi élményt teremt: a gyerekek jobban bevonódnak a közös tevékenységekbe, aktívabban kommunikálnak, és bátrabban fejezik ki érzéseiket. Az élő szó, a pedagógus személyes jelenléte és a közös figyelmi tér olyan kapcsolati mintát hoz létre, amely alapvető a sikeres iskolakezdéshez.

7 Következtetések és javaslatok

A kutatás eredményei egyértelműen azt mutatják, hogy az élőszavas mesélés kiemelkedő szerepet tölt be az óvoda–iskola átmenet sikerességében. Az élő kommunikáció, a közös figyelmi helyzet és a pedagógus személyes jelenléte olyan érzelmi és kognitív védőfaktorokat hoz létre, amelyek segítik a gyermekek beilleszkedését az iskolai közegbe. A mesehallgatás nem csupán a nyelvi és kognitív fejlesztés eszköze, hanem a társas kapcsolatok, az empátia és az önbizalom alapja is.

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

Az élő mesék során megélt érzelmi élmények elősegítik a gyermekek önszabályozását, növelik a figyelmi stabilitást és az együttműködési készséget. A mesélés folyamata a pedagógus és a gyermek között létrejövő interakcióban valósul meg, amelyben a szemkontaktus, a hanghordozás és a mimika mind a biztonságérzet erősítését szolgálják. Ez a kapcsolati biztonság az iskolakezdés egyik legfontosabb pszichológiai feltétele.

Ezzel szemben a kutatás eredményei azt is világosan jelezték, hogy a túlzott mértékű, szülői kontroll nélküli digitális eszközhasználat negatív hatással lehet a gyermekek viselkedésére, figyelmére és érzelmi stabilitására. Az adatok alapján a digitális túlterheltség fokozott szorongással, ingerlékenységgel és testi panaszokkal jár együtt. A gyermekek egyre nehezebben tudják fenntartani a figyelmüket, szabálytartásuk gyengül, és csökken a társas érzékenyséjük.

A kutatás és a szakirodalom (Gados & Janek, 2023; Janek, 2019; McArthur et al., 2021; NMHH, 2025) alapján elmondható, hogy a digitális világ nem kerülendő, hanem tudatosan irányítandó tér, ahol a pedagógus és a szülő szerepe kulcsfontosságú. A digitális eszközök mértéktartó, célzott és közös használata fejlesztő hatású lehet, amennyiben a gyermek életében az élő interakciók és a személyes kapcsolatok továbbra is elsőbbséget élveznek.

A pedagógiai gyakorlat számára az alábbi javaslatok fogalmazhatók meg:

- Az élőlészavas mesélés rendszeres beépítése az óvodai és iskolai mindennapokba, lehetőség szerint minden nap, közös rituáléként.
- A digitális eszközhasználat pedagógiai kereteinek kijelölése, életkornak megfelelő időtartamok és tartalomtípusok megállapításával.
- A szülők edukálása a digitális világ hatásairól és az otthoni mesélés fontosságáról: a család közös meseélményei a gyermek érzelmi biztonságát erősítik.
- Az intézmények közötti kommunikáció erősítése: az óvoda és az iskola közötti kapcsolat fenntartása, közös programok, tapasztalatcserek szervezése a zökkenőmentes átmenet érdekében.
- Pedagógus-továbbképzések támogatása, amelyek a digitális és az élményalapú nevelés integrációját segítik elő.

Összességében a kutatás rámutat arra, hogy a jövő nevelési kihívása nem az, hogy a digitális eszközöket kizárjuk a gyermek életéből, hanem az, hogy olyan pedagógiai kultúrát teremtsünk, amelyben a technológia az emberi kapcsolódás és az élménypedagógia szolgálatába áll. Az élőlészavas mesélés nem pusztán hagyományörző eszköz, hanem a 21. századi nevelés egyik legfontosabb kulcsa: híd a gyermek, a család és a tanulás világa között.

Korlátok: Az eredmények önbevalláson alapuló percepciókat tükröznek, a minta regionális és nem reprezentatív, a vizsgálat keresztmetszeti jellege miatt oksági következtetés nem vonható le. A jövőben érdemes longitudinális és megfigyelési vizsgálatokkal, valamint objektív figyelmi mérőeszközökkel kiegészíteni az elemzést.

Irodalomjegyzék

- Apró, M. (2013). A hazai iskolaérettségi vizsgálatok gyakorlata napjainkban. *Iskolakultúra*, 23(1), 3–14.
- Fizel, N. (2022). Az óvoda–iskola átmenet problematikájának megjelenése a magyar pedagógiai szakajtóban. *Módszertani Közlemények*, 62(4), 21–32. <https://doi.org/10.14232/modszertani.2022.4.21-32>
- Gados, N., & Janek, N. (2023). Óvodáskorú gyermekek digitális eszközhasználatának, valamint a korosztály online jelenlétének vizsgálata. *Gyermekevelés Tudományos Folyóirat*, 11(2–3), 221–243. https://epa.oszk.hu/02400/02411/00028/pdf/EPA02411_gyermekeveles_2023_02_221-243.pdf

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

- Gyurcsik, A. (2020). Az óvoda–iskola átmenet az óvodapedagógusok, a tanítók és a szülők szemén keresztül. *Gyermeknevelés*, 8(3), 189–209. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2020.3.189.209>
- HVG. (2025, május 22.). *Gyerekes kérdés: Könyv vagy képernyő? HVG*, 42. [Nyomtatott lapszám]
- Janek, N. (2019). Érintéstől a kattintásig: Online jelenlét és internethasználat óvodáskorban. *Létünk*, 47(3), 74–76.
- Kálmán, L., & Tóth, E. (2021). Óvodapedagógusok, tanítók és szülők vélekedései az iskolakészültségről. *Iskolakultúra*, 31(9), 24–39. <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2021.09.3>
- McArthur, B. A., Browne, D., McDonald, S., Tough, S., & Madigan, S. (2021). Longitudinal associations between screen use and reading in preschool-aged children. *Pediatrics*, 147(6), e2020011429. <https://doi.org/10.1542/peds.2020-011429>
- Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság. (2025, február 10.). *Egyszerű beállításokkal a gyermekek digitális biztonságáért*. https://nmhh.hu/cikk/250722/Egyszeru_beallitasokkal_a_gyermekek_digitalis_biztonsagaert
- Racsko, R. (2017). *Digitális átállás az oktatásban*. Gondolat Kiadó.
- Vekerdy, T. (2011). *Érzelmi biztonság*. Saxum Kiadó.